

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ТЕКСТІ

Волошина К. Р.

гр..ФІЛ-21 Із

Дніпровський державний технічний університет

Нак. керівник – к.пед.н., доцент Кузьменко Н. В.

Сама мова розкриває обійми назустріч вже оформленій думці, надаючи перекладачеві вигоди, яких не міг мати автор.

Перекладознавство, як наукова дисципліна, сформувалось досить нещодавно – лише в другій половині двадцятого сторіччя. Незважаючи на це, багато факторів прискорило успішний розвиток цієї науки. Сучасне перекладознавство вивчає процес і результати перекладу із різних точок зору, застосовуючи методи дослідження різних дисциплін. Основними завданнями самого перекладу є : простеження закономірностей співвідношення оригіналу і перекладу, узагальнення у світлі наукових даних висновків із спостережень над різними випадками перекладу, накопичення досвіду перекладацької практики для отримання доводів та доказів певних теорій та пошук ефективних засобів для вирішення конкретних мовних завдань.

У сучасному перекладознавстві актуальним та цікавим є питання з'ясування особливостей перекладу мовних одиниць та комплексів, що використовуються мовцями для вираження вербального спілкування між носіями мови. Мова як інструмент вербальної комунікації є важливою і невід'ємною частиною культури, і всі особливості її функціонування та структури можуть вважатися транслятором культури певного мовного колективу. Вивчення різних сторін вербальної комунікації в аспекті культурної обумовленості викликає великий інтерес у перекладознавців. Незважаючи на унікальність, специфіку кожної культури, можна знайти багато спільного в багатьох культурах і відповідно в мовах, які вербалізують ці культури, адже існують міжмовні відповідності, обумовлені спільністю понятійних систем у представників різних мов.

На думку багатьох учених, специфіка перекладу, яка відрізняє його від усіх інших видів мовного посередництва, полягає в тому, що він призначається для повноправної зміни оригіналу і що реципієнти вважають його повністю тотожним вихідному тексту. Разом з тим не викликає сумніву той факт, що досягти абсолютної тотожності в перекладі неможливо, але це не заважає здійсненню міжмовної комунікації. Намагання передати в перекладі абсолютно все, що є в оригіналі, дуже часто призводить до непорозумінь і дає небажані результати.

Відомо, що успіх міжмовної комунікації залежить від рівня близькості перекладу оригіналу, не дивлячись на мовні і культурні відмінності, які неможливо відтворити у перекладі. Зважаючи на те, що еквівалентність перекладу, є однією з основних передумов для якісного перекладу тексту, не кожен еквівалентний текст є адекватним.

Термін «адекватний переклад», має більш ширше поняття ніж «еквівалентний переклад». Вітчизняний дослідник В. Балахтар трактує термін «адекватність», як співвідношення вихідного та кінцевого текстів, при якому враховується мета перекладу. Переклад можна вважати адекватним, якщо хоча б одна з умов збережена: правильно перекладені усі терміни та їх словосполучення; переклад є зрозумілим для спеціаліста і в нього немає до перекладача жодних запитань чи зауважень [1].

Часто до перекладу пропонується застосовувати термін «повноцінний» замість «адекватний». Це можна трактувати, як вичерпну передачу змісту оригіналу і повноцінну функціонально-стилістичну невідповідність йому [2].

Розглядаючи особливості перекладацької діяльності з когнітивної точки зору, А. Гудманян відзначає що «наявність у тексті розгорненої схеми або фотографії описуваного явища часто стає для перекладача необхідним орієнтиром у процесі перекладу» [3]. Розглядаючи роль ілюстративного матеріалу в науково-технічному тексті, ми можемо припустити що він може виступати в тексті в ролі мікротексту. Мікротекст можна розуміти як надфразову єдність. Мікротекст уявляється нам як семантично завершений компонент тексту, при сприйнятті якого читач переживає психологічні стани, пов'язані з вирішенням однієї проблемної ситуації.

Щоб визначити місце ілюстрованого матеріалу в термінологічній парадигмі науково-технічного тексту та розглянути роль іноземної мови в рамках таких текстових терміносистем, ми звернулися до досліджень в галузі когнітивної лінгвістики, оскільки дослідження структури подання різних типів знань у процесах розуміння і побудови мовних повідомлень є основними напрямками досліджень мови в когнітивній лінгвістиці. Для побудови когнітивних структур текстів використовується акціональний фрейм С. А. Жаботинської а також семантичні відмінки: агенс, бенефіціант, інструмент, пацієнс [4].

За допомогою акціонального фрейма зазвичай будуються структури науково-технічних текстів і визначається роль в структурі тексту і при перекладі з англійської мови таких видів ілюстрацій, як зображення технічного об'єкту, таблиці, діаграми, схеми.

Проаналізувавши ряд робіт, можна побачити, що ілюстрації із зображенням технічного об'єкта в смисловій структурі тексту може виступати в ролі суб'єкта дії (агенс), інструмента дії (інструмент) та об'єкта на якого направлена дія (пацієнс). При перекладі тексту такий вид ілюстрацій є орієнтиром, який виконує провокативні дії на когнітивні механізми свідомості перекладача, але при цьому він є лише фоновою інформацією, що не впливає на якість перекладу і смислової структури тексту [3].

Проте зроблені висновки про ілюстрації із зображенням технічного об'єкта не стосуються текстів промислової реклами, оскільки такий вид ілюстрацій виконує первинну атрактивну функцію.

Ілюстрації у вигляді діаграм, таблиць, графіків у науково-технічних текстах виконують функцію якісних і кількісних характеристик устаткування, що описуються, або технічних проблем і виконують важливу функцію в смисловій структурі тексту, а значить і при розумінні тексту перекладачем.

Основною складністю при перекладі таблиць, діаграм і графіків є переклад аббревіатур.

Як наукова дисципліна, сучасне перекладознавство створювалося зусиллями вчених багатьох країн, у першу чергу тих, де перекладацька діяльність придбала широкий розмах. Чимала заслуга в цій області належить вітчизняній науці.

Теоретичне осмислення перекладацької діяльності має безсумнівне практичне значення. Професійна компетенція припускає знайомство з основними положеннями сучасного перекладознавства й уміння використовувати їх при вирішенні практичних задач. Вивчення праць вітчизняних і закордонних теоретиків перекладу складає важливу роль у підготовці майбутніх перекладачів.

Література:

1. Балахтар В. В., Балахтар К. С. Адекватність та еквівалентність перекладу [VI Международная научно-практическая конференция "Спецпроект: анализ научных](#)

исследований" 2011 URL: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm> (дата звернення: 9.10.2023).

2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: 2 ч. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця : Нова книга, 2001. 303 с

3. Гудманян А., Єнчева Г. Фреймове представлення авіаційної термінології на етапі розуміння її перекладачем Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції. 2010 URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/23053/1/Фреймове_представлення_авіаційної_термінології_на_етапі_розуміння_її_перекладачем.PDF (дата звернення: 9.10.2023)

4. Жаботинская С.А. Концептуальний аналіз: типи фреймов. Вестник Черкаського університету, серія: Філологічні науки. 1999. Вып.11. С.12-24.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ ДЕНА БРАУНА

Голубєв А. М.

гр. 23Мд-Фанг

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Наук. керівник – к.філол.н., доцент Шугаєв А. В.

Ден Браун – це американський сучасний письменник, твори якого перекладені більше ніж на 40 мов світу, включно з українською. Він став відомим перш за все завдяки релігійно-містичному роману «Код Да Вінчі», де релігійні, історичні та культурні явища і факти тісно переплетені із сучасною дійсністю. Власне, саме така кількість особливостей у різних площинах і являє певну складність для перекладу, оскільки вимагає від перекладача вивчення та пошук саме тих відповідників і перекладацьких трансформацій, які б могли повною мірою відтворити для читача закладений зміст оригінального авторського тексту. Книги Дена Брауна є високоінтелектуальним продуктом, що охоплюють багато різносторонніх галузей знань, тому вимагають від людей, які займаються їх перекладом, високого рівня обізнаності та ерудиції [7].

Оскільки в українській мові щодо релігійної християнської тематики існують власні слова та назви, то при перекладі оригінального тексту книги «Код Да Вінчі» перекладачі послуговувалися переважно прямими відповідниками. Тобто ті релігійні явища, що згадувалися й описувалися в англійському тексті, перекладено класичними та традиційними словами, що знайомі українському читачеві ще з перших примірників слов'яномовної Біблії [5, с. 14].

Наприклад, вживане в книзі англійське слово «*iconography*» перекладено українською як «*іконографія*»; «*worship*» як «*поклоніння*»; «*goddess*» як «*богиня*»; «*Catholic church*» як «*Католицька церква*», «*prophet*» як «*пророк*» і ін. Це доволі легкі приклади прямих відповідників, які легко перекласти, використовуючи практично будь-який англо-український словник. Однак є й дещо важчі варіанти прямих відповідників, які потребують певного заглиблення в тему. Наприклад такі словосполучення як «*original sin*» цілком слушно перекладено як «*первородний гріх*», «*the Old Testament*» як «*Старий Заповіт*» [1].

Усі вище зазначені приклади є прикладами прямих усталених відповідників в українській мові, однак інколи такий підхід не дає змоги українському читачеві повною мірою зрозуміти контекст. Тому в таких випадках застосовується перекладацький прийом конкретизації, коли перекладачі змушені підшукувати уточнюючі значення. Це